

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ: ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Карлова Олена Анатоліївна

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова, місто Харків

[eakarlova@gmail.com](mailto:ekarlova@gmail.com)

Зниження якості життя населення, економічний спад є результатом руйнівної сили загальної кризи в Україні. Вони демонструють неефективність існуючих процесів стратегічного планування та прогнозування на рівні міст. На нашу думку, потрібно визначити вузли впливу на розвиток соціально-економічної системи міста, змоделювати зовнішній вплив, визначити проблемні зони та розробити заходи для зменшення впливу складових криз на життєздатність системи. За відсутності науково обґрунтованого стратегічного підходу до розвитку міст і визначеної відповідальності органів місцевого самоврядування перед громадою, складним видається відновлення після кризи та нечіткими - перспективи розвитку. Основною практичною проблемою в процесі управління містом є слабкість дієвих інструментів прийняття стратегічних рішень, та неефективність механізмів, що дозволяють оцінити їх наслідки. Окрім того, слабка система моніторингу оцінки ефективності розвитку міста, що зменшує якість змін та не дозволяє зробити діагностику наслідків прийняття некомпетентних управлінських рішень.

Серед науковців України проблеми стратегічного розвитку міст досліджують О. Амоша, В. Бабаєв, В. Дорофієнко, О. Карий, Л. Беззубко та інші. Теоретична й практична цінність кожної наукової доробки авторів є безумовною, але відсутність інтегруючого підходу до формування зумовлює актуальність вирішення проблем управління соціальним та економічним розвитком великих міст.

В дослідженні наголошуємо, що на рівні міста інструменти оцінки стратегії опрацьовані недостатньо, бракує методичного інструментарію для

вибору пріоритетних напрямів розвитку, що базуються на повноцінній інформації щодо тенденцій та динаміки змін в системі. Розроблений методичний підхід до комплексної оцінки тенденцій і динаміки соціально-економічних змін у місті передбачає використання шістдесят одного часткового та дванадцяти інтегральних індикаторів (в т.ч. десять індикаторів першого та два – другого рівня) для розрахунку комплексного індикатора соціально-економічного розвитку міста.

Часткові індикатори характеризують динамічні зміни часткових показників соціально-економічного розвитку міста і розраховуються за формулою (1) для показників-стимуляторів та формулою (2) для показників-дестимуляторів соціально-економічного розвитку:

$$ЧІ_{ji} = \frac{П_{ji}}{П_{ji-1}} \quad (1)$$

$$ЧІ_{ji} = \frac{П_{ji-1}}{П_{ji}} \quad (2)$$

де $ЧІ_{ji}$ – частковий індикатор соціально-економічного розвитку (в i -тому році);

$П_{ji}$ – абсолютне значення часткового показника в i -тому році;

$П_{ji-1}$ – абсолютне значення часткового показника в році, що передує i -тому.

Інтегральні індикатори другого рівня, що характеризують інтенсивність процесів соціально-економічного розвитку великого міста, розраховуються за формулою:

$$Ір_{ji} = \sum_{j=1}^n B_{ji} \cdot ЧІ_{ji} \quad (3)$$

де $Ір_{ji}$ – інтегральний індикатор соціально-економічного розвитку другого рівня;

$ЧІ_{ji}$ – частковий індикатор соціально-економічного розвитку;

B_{ji} – ваговий коефіцієнт j -того часткового індикатору в інтегральному індикаторі другого рівня;

n – кількість часткових індикаторів в j -тому інтегральному індикаторі другого рівня.

Порядок розрахунку інтегральних індикаторів першого рівня є подібним до попереднього:

$$I_{cep_{ji}} = \sum_{j=1}^n BIP_{ji} \cdot Ip_{ji}, \quad (4)$$

де $I_{cep_{ji}}$ – інтегральний індикатор соціально-економічного розвитку першого рівня;

Ip_{ji} – інтегральний індикатор соціально-економічного розвитку другого рівня;

BIP_{ji} – ваговий коефіцієнт j -того інтегрального індикатора соціально-економічного розвитку (другого рівня).

n – кількість інтегральних індикаторів другого рівня в j -тому інтегральному індикаторі першого рівня.

Комплексний індикатор соціально-економічного розвитку розраховується як середнє арифметичне індикаторів першого рівня і дозволяє оцінити загальний рівень розвитку міста, визначити інтенсивність та напрям його динамічних змін, а також спрогнозувати тенденції розвитку. Доцільно обирати стратегічні напрями розвитку міста за результатами попередньої оцінки ефективності їхньої реалізації та ступеня впливу на рівень розвитку міста, що проводиться з використанням розробленої системи часткових та інтегральних індикаторів соціально-економічного розвитку міста.

Одержані в ході дослідження результати дозволяють розв'язати важливе науково-практичне завдання з узагальнення й обґрунтування теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку міста.